

DANUTA KOŁODZIEJCZYK

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
PIB w Warszawie

KAPITAŁ SPOŁECZNY W ROZWOJU OBSZARÓW OBJĘTYCH PROCESEM SEMIURBANIZACJI

W nawiązaniu do referatów dotyczących obszarów wiejskich objętych procesem semiurbanizacji chciałabym zwrócić uwagę na czynnik ludzki. Znaczenie czynnika ludzkiego w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego jest określane jako wzrost jego aktywności. Mapa obszarów objętych semiurbanizacją będzie się zmieniać w zależności od aktywności ludzkiej, pozwalającej efektywniej i dynamiczniej tworzyć oblicze tej przestrzeni.

Najważniejszym elementem tej aktywności jest umiejętność dostosowania się do zmian i wykorzystania ich, tak aby dostosować metody angażowania i sposób myślenia ludności oraz wskazać konieczne czynniki motywacyjne. Istnieje zatem potrzeba stworzenia infrastruktury społeczeństwa obywatelskiego, tj. rozmaitych zrzeszeń, fundacji i stowarzyszeń, zwanych często organizacjami pozarządowymi, których działania są oparte na wzajemnym zaufaniu i wspierają aktywność ludzką. Tę znaczną część potencjału ludzkiego, którą stanowią wartości kulturowe, generujące zaufanie w stosunkach między ludźmi, w grupie lub między grupami nazywa się dość często *kapitałem społecznym*.

Koncepcja kapitału społecznego w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego jest związana z oddolnym procesem instytucjonalizacji potrzeb i interesów. O przyszłości lokalnego systemu przestrzennego powinni współdecydować ci wszyscy, którzy swoimi przedsięwzięciami wywierają wpływ na kierunki i tempo rozwoju tego systemu oraz wykazują wolę partnerskiego współdziałania z władzą lokalną w celu rozwiązywania wspólnych problemów.

Według rejestru REGON w 2006 r. istniało w Polsce ok. 65 tys. stowarzyszeń i fundacji, określaných jako infrastruktura społeczeństwa obywatelskiego. Rozmieszczenie tych organizacji jest nierównomierne. Badania pokazują, że gminy w otoczeniu dużych miast nie wykazują tak dużego stopnia samoorganizacji, o czym świadczy niższy wskaźnik liczby organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców, niż na pozostałych obszarach.

Na uwagę zasługuje to, że organizacje działające w obszarze objętym procesem semiurbanizacji odznaczają się natomiast bogatszym potencjałem demograficznym i finansowym oraz znacznie większym ich udziałem we wspieraniu działalności gospodarczej. Wpływ tych organizacji na rozwój gospodarczy najbardziej i najszybciej uwidacznia się na poziomie lokalnym, przez tworzenie klimatu przedsiębiorczości i transponowaniu jej na zachowanie przedsiębiorczości osób kierujących przedsiębiorstwem. Ich zasięg oddziaływania jest bowiem dość ograniczony.

W konsekwencji skutkiem podejmowanych, przez określoną organizację, działań jest wzrost liczby podmiotów gospodarczych, zatrudnienia i dochodów budżetowych samorządów. Na przykład wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym jest o ok. 60% wyższy w strefach oddziaływania dużych miast niż na pozostałych obszarach. Wychodząc z założenia, że wspieranie aktywności ludzkiej jest najważniejszym czynnikiem zmian gospodarczych układów lokalnych, można więc stwierdzić, że te procesy przebiegają znacznie szybciej na obszarach objętych semiurbanizacją. Z tego wynika, że sprawnie funkcjonujące organizacje są konieczne, aby sprzyjać dalszemu rozwojowi gospodarki rynkowej i demokratycznej w gminach, a także sprostać specyficznym rozwiązaniom instytucji Unii Europejskiej.